

«мальовану книгу» – «Малюємо відважних: Пес Патрон!!!» Рухливі ігри із самим псом Патроном запам'ятаються надовго!

Запропоновані методи, форми роботи не позбавляють здобувачів освіти ініціативності й самостійності, а навпаки, на нашу думку, сприяють мотивації до читання, рефлексії власних думок і емоцій, здатності читати з розумінням, бути грамотними читачами.

Таким чином, уся наша спільна робота направлена на формування в школярів свідомого й зацікавленого ставлення до книги, потреби в систематичному читанні, вироблення вміння користуватися всіма «ключами» до книжкових багатств, орієнтуватися в комплексі джерел. Важливе завдання для нас – навчити учнів початкової школи вмінню правильно читати книги, самостійно вибирати книги в бібліотеці та книжковому магазині. При розробці виховних заходів, уроків, використовуючи інтерактивно-інноваційні технології, форми роботи, ми прагнули, щоб вони були цікавими, емоційними, доступними за змістом, відповідали фізіологічним та психологічним особливостям відповідної вікової категорії здобувачів освіти.

Шлях промоції та мотивації читання не є унікальним, але, на наше глибоке переконання, ми всі повинні працювати за формулою: чим більше ми говоримо про книги, тим швидше з'явиться звичка й потреба дітей читати! Саме співпраця вчителів з бібліотекарем закладу освіти є необхідною умовою формування мотиваційно-ціннісного ставлення до читання.

Нація, яка читає – НЕПЕРЕМОЖНА!

Список використаних джерел та літератури

1. Стаття «Нова українська школа: свідоме читання, а не конкурс на швидкість» [Електронний ресурс]. Електронні дані. – Режим доступу: <http://surl.li/asoix>
2. Державний стандарт початкової загальної освіти.[Електронний ресурс].2023.-Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023-2025 роки [Електронний ресурс] Електронні дані. - Режим доступу: <http://surl.li/gzjcg>

Дащук Світлана,

вихователь

Хмельницького ЗДО № 7 «Козачок»

Хмельницької міської ради

Використання художньої літератури в закладах дошкільної освіти як складова ментального здоров'я дошкільників

Дана стаття висвітлює виконання головної мети дошкільної освіти – створення безпечних умов у закладі дошкільної освіти задля збереження життя і здоров'я дошкільників та сприяння їх гармонійному розвитку [1].

В умовах воєнного стану постає нагальне питання – збереження ментального здоров'я нації. Дієвим інструментом збереження ментального здоров'я усіх учасників освітнього процесу є складання та використання українських літературних творів для дітей дошкільного віку, котрі перегукуються з часом та мають терапевтичний ефект.

Ключові слова: ментальне здоров'я; міфічні герої; літературні твори, зростаюче мислення; дизайн освіти.

Keywords: mental health; mythical heroes; literary works, growing thinking; education design.

Згідно з визначенням ВООЗ, ментальне здоров'я – це стан щастя та добробуту, в якому людина реалізовує свої творчі здібності, може протистояти життєвим стресам, продуктивно працювати та робити внесок у суспільне життя. Це означає, що ментальне здоров'я об'єднує здоровий дух людини із соціальним складником. Використовувати усну

народну творчість, яка оспівує красу, здоров'я, витривалість, виховує бажання бачити прекрасне означає берегти цінний скарб – здоров'я, природу [2].

Розібратися в складних життєвих ситуаціях дошкільникам не просто. Проста казкова мова буде зрозумілою для дітей.

Притчі – невеликі за обсягом оповідання змушують дітей і дорослих замислитися над своїми вчинками, совістю, вічними цінностями. Історії допомагають розвивати мислення, пам'ять і сприйняття, виховують у дітях любов, порядність, миролюбність – духовну красу.

Притчі лікують душу й духовно збагачують її.

Сучасний світ породжує потік негативної інформації, що виливається на наших дітях, і жодні заборони й заслони не убезпечать дітей від прикладів жорстокості. Тільки любов, мудрість, віра й доброта можуть протистояти насильству [3].

Сучасна художня література має змогу ефективно та лагідно допомагати усім учасникам освітнього процесу та навчає дітей цих ментальних якостей:

- розрізняти та керувати своїми емоціями та гармонійно функціонувати;
- спілкуватися та удувати стосунки;
- розвиватися та навчатися;
- позитивно приймати себе та любити;
- приймати рішення;
- адаптуватися до нових умов життя;
- знаходити відповідь у розв'язанні питань та можливих проблем.

Духовний світ людини визначається творами літератури, які вона прочитала. Проблема підготовки фахівців для залучення дошкільників до художньої літератури в умовах української сучасності вимагає першочергової уваги й зростаючого мислення педагогів. Адже у функціонуванні освітньої та культурної систем література для дітей через зміст художніх творів визначає обсяг цінностей, які одержує дитина дошкільного віку, і який у майбутньому декларується нею.

Ефективність залучення дітей дошкільного віку до української художньої літератури залежить не лише від професійних знань і умінь педагога, а й від перебування його самого в гармонії з духовною культурою, уміння бачити цілісну картину літератури для дітей як специфічної складової всієї літератури. Адже педагог, який не цікавиться мистецтвом, не здатен виховати інтерес до нього. Діти – це майбутнє кожного народу, країни, вони заслуговують на все найкраще, що ми в змозі їм подарувати. Лише блискуча мова, майстерна розповідь, мудра поетика дають достойні знання літератури для дітей, а наразі ще й підтримують їх ментальне здоров'я. Вибираючи літературу для дітей дорослі тим самим обирають для них спосіб пізнання і розуміння світу. Найкраща література для дітей – це та, яка розвиває їх мовлення, уяву, творче мислення, уміння бачити різні шляхи і можливості в різноманітних життєвих обставинах і ситуаціях. Кращі книги для дітей – це репетиція головних подій життя, адже сюжети і образи книг втілюють у собі головні питання, які постають перед кожною людиною, вони правдиво відображають світ і, водночас пронизані надією і любов'ю.

Книги для дітей – це потужне джерело моралі, своєрідний ключ до розуміння життя, неперевершене джерело насолоди. Всі ми мріємо, щоб наші діти вирости мудрими, добрими і щасливими. І для того, щоб ця мрія збулась є спосіб: читаймо їм гарні книжки для їх задоволення! Читання вголос немовляті стимулює розвиток його мозку. Читання малюку-дошкільникові пробуджує в нього цікавість до навколишнього світу і допомагає йому зрозуміти себе та довколишніх. Одним із провідних завдань української літератури для дітей було і є формування естетично розвиненої й національно свідомої особистості. Кожна література виростає на власному національному ґрунті. Через літературу дитина духовно єднається зі своїм народом, ознайомлюється з його історією і культурою. Наш фольклор, народна міфологія – глибинні джерела для творчості кожного письменника. Гарна сучасна українська книжка для дітей, мова, психологія і сюжетні лінії якої віддзеркалюють сьогодення, водночас, не позбавлена ментальності свого народу. Дуже важливо, щоб педагоги прищеплювали дітям любов до української літератури, уміли це робити,

систематично формували в маленьких слухачів потяг і інтерес до книжки. Подбаймо ж і про те, щоб щоденне читання вголос та обговорення яскравих образів з дитиною стали пріоритетом в сім'ї та дошкільному навчальному закладі. Адже, ми хочемо жити в країні мудрих, вихованих і культурних людей.

Питання врівноваження та відновлення різних психічних станів у дітей дошкільного віку засобами художньої літератури належить до категорії актуальних, тих, які потребують вирішення вже сьогодні. Прекрасне, як відомо формує смак та має терапевтичний вплив на емоції дитини, а відтак на ментальне здоров'я дитини.

Проблема естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку знайшла відображення в дослідженнях педагогів, психологів, методистів. У працях учених підкреслюється, що слово є вагомим засобом розвитку дитячої особистості, формування її мовленнєвої та естетичної культури. На важливість літературної творчості дітей вказували Л. Виготський, С. Русова, В. Сухомлинський та ін. Письменники О. Іваненко, Дж. Родарі, К. Чуковський вивчали дитячу творчість і дали методичні поради щодо її організації. Психологічні аспекти вивчення літератури в контексті естетичного виховання знайшли відображення в працях Л. Айдарової, М. Бахтіна, А. Ковальова, О. Нікіфорової, О. Потебні, Г. Цукерман та ін. Окремі питання педагогічної проблеми естетичного виховання дітей засобами мистецтва слова вивчали Н. Гавриш, Д. Д жола, С. Жупанин, А. Капська, Л. Коваль, М. Лещенко, Н. Миропольська, Л. Руденко, Г. Тарасенко, А. Щербо. Дослідження Л. Айдарової, Н. Волошиної, І. Гудзик, О. Джежелей, Д. Ельконіна, Л. Занкова, Л. Іванової, О. Савченко та ін. свідчать про значні потенційні можливості дітей старшого дошкільного віку в засвоєнні знань [4].

Таким чином, раннє введення літературознавчих понять, як зазначають науковці, не тільки буде доступним розумінню дітей, не тільки не ввійде в протиріччя з емоційною природою сприймання ними літературного твору, а поглибить це сприймання. Це явище помітили і використали в творах відомі поети: Т. Шевченко, Леся Українка, Олександр Олесь, А. Малишко, П. Тичина та ін. Отже, мовленнєва діяльність має не лише відповідати законам естетики, а й бути джерелом естетичних почуттів людини.

Природно, що в дошкільному закладі можливий розвиток лише первісних уявлень про образний склад слова, розуміння його естетичних особливостей. Для цього під час навчання доречно проводити бесіди, міні-концерти, творчі години, присвячені вживанню слова. Естетичного сприйняття слова – це важливий процес, який зумовлює, перш за все, духовне збагачення особистості. Для кожного віку існують свої особливості реагування на художнє слово. Так, діти старшого дошкільного в більшості своїй реагують на художній образ позитивно, сприймають його на предметному рівні, недостатньо заглиблюються в образний зміст твору, оскільки в усіх видах мистецтва оцінюють тільки окремі образотворчі засоби, не відчують їх виразних можливостей, активного впливу на образ. Посилення лінії літературознавчої пропедевтики та умінь аналізувати художній твір має на меті, через спеціальну систему прийомів навчати учнів сприймати художній твір як мистецтво, збагачувати їхній емоційно-естетичний та громадянсько-соціальний досвід, привертаючи увагу до краси словесного мистецтва та національних рис образів та ероїв. [4]

У своїй педагогічній роботі сьогодні педагогам дошкільної галузі варто освоїти та використовувати інноваційну технологію у взаєминах з дітьми шляхом літературного образотворення.

Художній образ – особлива форма естетичного освоєння світу, за якою зберігається його предметно-чуттєвий характер та його цілісність.

Варто виділяти та створювати з дітьми раннього та дошкільного віку:

- образи-персонажі;
- образи-пейзажі;
- образ символ;
- образ-інтер'єр;
- образ емоції;
- образи-речі;

- образи поняття;
- образ-алегорія;
- образ-події.

Під час читання твору педагоги використовують такі зловісні прийоми:

- прийоми незвичних запитань;
- прийоми живого читання;
- прийоми тиші, паузи;
- прийом одкровенень та захвату.

Літературні методи:

- біографічний метод;
- рефлексійний метод;
- евристичний-пошуковий метод
- метод метафори, порівняння, аналогії;
- метод коментованого читання.

Важливо аби педагог орієнтувався більшою мірою на відчуття дітей.

Педагогічна діяльність – це творча праця. Перед педагогом постійно виникають своєрідні проблемні навчально-виховні ситуації, що вимагають негайного переосмислення й первинного оцінювання. Першочерговою у діяльності педагога мусить бути її гуманістична спрямованість, якій підпорядковується і спрямованість предмета його діяльності. Гуманістично спрямована педагогічна діяльність щодо залучення дітей дошкільного віку до української літератури носить дещо посередницький характер: саме педагог часто є провідником у входженні дитини дошкільного віку в цікавий і барвистий світ художньої літератури.

Дитяча книга виникає на стику мистецтва, педагогіки та психології. У художніх образах відображено національний характер героїв, їхню національну психологію, свідомість, національний менталітет. Через описи пейзажів, природи дитина пізнає свій рідний край, свою Вітчизну, а художнє розкриття взаємовідносин українців, родинних і дружніх стосунків формує в дитини високу духовність, притаманну українському народу. У дошкільному віці відбувається процес соціалізації дитини завдяки інституту соціальних ролей, серед яких особливе місце посідає національна роль, що формується вже на перших етапах соціалізації особистості. Книги, написані зразковою, образною, живою рідною мовою, сприяють формуванню національного менталітету, високої духовності дитини. Особливо цінним у цьому відношенні є український фольклор, який акумулює в собі не тільки квінтесенцію національного досвіду, а й витончену влучність та точність рідної мови. Прислів'я, приказки, приповідки, казки відбивають ментальність нації, той духовно-моральний кодекс, ті думки, до яких дійшов народ упродовж своєї багатовікової практики. Тому виховувати і навчати дитину потрібно насамперед на творах українських письменників, національному фольклорі [5].

Сьогодні час робити дітей щасливими! В українських дітей має бути щастя! Недостатньо просто «прибрати» страждання, важливо щоб його місце зайняла інша емоція, а саме емоція радості, цікавості, задоволення, простіше кажучи – почуття щастя.

В Хмельницькому дошкільному навчальному закладі дошкільної освіти № 7 «Козачок» Хмельницької міської ради Хмельницької області в 2022/2023 навчальному році в умовах воєнного стану відбувся дизайн змін освітнього середовища в рамках літературного проєкту «Позивний Україна!»

Мета проєкту: створення та проникнення дизайну змін в освітній процес закладу дошкільної освіти для формування особистості нового українця, нової українськості, осмислення та використання символів стійкості і незламності через авторські літературні твори задля майбутнього українських дітей.

Учасники проєкту: педагоги, діти, батьківська громада та інші.

Залучені: ЗМІ, громадські діячі, науковці, небайдужі.

Очікувані результати:

- підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників закладу відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»; формування нового педагогічного досвіду, створення та систематизація художньо-літературних творів;

- формування соціально-громадянських компетенцій дошкільників;
- налагодження тісної комунікації з батьківською громадою.

Завдання проекту «Позивний Україна!»

1. Вплив оповідань, казкових оповідок на:

- 1.1 духовно-моральне виховання;
- 1.2 національно-патріотичне виховання;
- 1.3 військово-патріотичне виховання.

2. Оголошення – маніфест педагогічних напрацювань.

3. Впровадження в освітній процес інтелектуально-педагогічних знахідок.

Алгоритм педагогічних дій:

- * вибір компонентів дизайну;
- * складання та відбір літературних творів;
- * проникнення дизайну;
- * створення кейсів досліджень;
- * відповідальний маніфест.

Види дизайну, що можуть слугувати при організації освітнього процесу

Українська ідентичність

Мета: змінити свідомість дорослих і дітей з національно-патріотичного виховання.

Підвищити дієвість гуманістичної моральності з патріотизму у вихованні дітей дошкільного віку.

Педагогічний пошук зупинився на пошуку нових українських образів.

Перший образ – Кізенька-обіймака.

Мета використання образу:

Сублімувати – переключити увагу дитини та попередити стрес.

Допомогти впоратися з негативними станами та упередити стрес.

Характеристика української іграшки Кізеньки-обіймаки:

Образ Кізеньки-обіймаки використовували при виникненні у дитини тривожних станів для переключення уваги та заспокоєння.

Тривожні часи впливають на емоції, характер, поведінку і тому педагоги – новатори досліджують та роблять роботу на своєму освітньому фронті. Створюють та забезпечують умови для кращих здобутків, розвивають професійну самодіяльну творчість.

Використання міфічних героїв в освітній процес через *образ сили – Бавовнятко*.

Бавовнятко – міфічний герой, іграшка зцілення та сили, об'єкт наділений певними ознаками, характеристиками, які є помічні в певних кризових ситуаціях, розладах емоцій та поведінці, які можна та варто запозичити і приміряти на себе для підкріплення позитивом, радістю шляхом взаємодії з нею.

Міф – це оповідь, що пояснює походження певних елементів світу загалом через емоційно-чуттєві образи (в художній творчості).

Емоційно-чуттєвий образ Бавовнятка можна використовувати як розвивальну та терапевтичну. Цей образ сприяє розвитку критичного мислення, формування національної свідомості, доцільної поведінки.

Образ допоможе підтримати дошкільника словом, метафорою, казкою, казковим персонажем.

Характеристика або риси образу: здатність дати відсіч тривозі, захист, швидкість, гнучкість, сила, цілеспрямованість, свобода, корисність, відповідальність, унікальність, виваженість, гучний голос, краса, яскравість, чари, саяливість.

Завдяки маніпуляціям з іграшкою сили на образ літературного твору добре розвивати ресурсні можливості у дітей.

Ресурсні активності – це дії, маніпуляції, чи потреба діяти з іграшкою, які виходять з цінностей і допомагають залишитися в ресурсі, долаючи різні негативні стани.

Цінності які виховує Бавовнятко:

- любов до Батьківщини;
- безпека, збереження здоров'я і життя;
- відвага та сміливість;
- захист рідних та рідного;

Фактори впливу художньо-літературних

Доступний зміст, національно-патріотична ідея твору, нові українські слова, метафори, порівняння тощо, що робить мову красивою впливають на національне становлення дошкільників.

Напрямки художньо-літературних творів з національно-патріотичного виховання:

- міфічні герої: серія оповідок упро Бавовнятко; серія казок про змія Дракона, який зазіхнув на Світлу Землю
- відважні професії;
- професії військових;
- духовно-моральна тематика: оповідки про диво Різдва; Мудрі казки за мотивами творчості Марії Примаченко.

Надбання українського народу через творчість української народної художниці Марії Примаченко.

Мета: Збагатити та виробити мистецтвознавчий досвід дошкільників.

Виробити мистецькі вподобання. Виховувати українську ментальність усіх учасників освітнього процесу.

Мистецтво народної художниці інтегруємо в усі освітні напрямки навчальної роботи з дошкільниками. Такий аспект роботи сприяє пізнавальному розвитку, формує стійкий інтерес до української культури, бажання пізнати творчість відомих українців ближче та носить відновлювальний терапевтичний характер.

Висновок. Питання емоційного, а відтак ентального здоров'я українських дітей, наразі має важливе значення для майбутньої здорової нації. Загальноприйнятим є положення, що література як мистецтво, а мистецтво формує здорову особистість. Тому головними завданнями занять художньої літератури та літературного читання в закладах дошкільної освіти є виховання в дітей інтересу до художньої літератури як засобу пізнання життя, джерела роздумів, духовного розвитку, формування в них високих моральних якостей, естетичної культури, національної самосвідомості та зростаючого мислення. Разом з тим, необхідно подавати на пропедевтичному рівні літературні знання, що сприятиме більш глибокому усвідомленню літератури як виду мистецтва, естетичному розвитку дітей. Одне з нелегких завдань педагога на сучасному етапі розвитку суспільства – прищеплювати дітям і постійно підтримувати в них бажання спілкуватися з літературою. Вміло організована робота з текстом включає дитину в творчу працю, що стимулює читацькі інтереси. Важливо проводити роботу так, щоб художній твір сприймався розумом і почуттями. Методично правильна робота над текстом сприяє проникненню в його «серцевину», дозволяє насолоджуватись майстерністю письменника, сприймати твір як мистецтво слова. Дитина має уявити живі картини, усвідомити особливості героїв, змальованих автором, збагнути головну ідею, висвітлену в творі. Завдяки словам й уяві, що їх відтворить, вибудовуються образи, а вже ці образи викликають емоційну реакцію дитини, народжують співпереживання героям і автору, звідси виникає розуміння тексту й усвідомлення свого ставлення до прочитаного. Таким чином, сприймання і розуміння художнього твору дітьми є результатом багатопланового, внутрішнього процесу, в якому по-особливому формується ментальне здоров'я маленької людини.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція 2021. 4 с.
2. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»/О.І Білан.– Вид.2-ге, зі зм. і доп. –Тернопіль: Мандрівець, 2022.– 216 с.

3. Притчі для дітей і дорослих. 68 притч про головне. Любов, материнство, мистецтво, сенс життя./О.О. Лопатіна, М.В.Скрєбцова. – Х.: Вид.група «Основа», 2014.– 142,(2) с.: іл.– (Серія «Мудрі казки»).
4. Комарівська Н., Лапшина М., Франчук Н. Літературна освіта для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання, 2020. УДК 373.21.3 DOI 10.31652/2415-7872-2020-61-83-87
5. Монке О.(ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, м. Одеса) Виховання духовності дітей дошкільного віку засобами української дитячої літератури УДК 372+372.61

Дегтярук Валентина,
вчитель української мови та літератури
Ямпільського ліцею
Ямпільської селищної ради

Глобалізаційні процеси і людина: чи потрібні сьогодні читання і література

У статті висвітлено питання важливості читання і літератури через глобалізаційні процеси у сучасному світі. Розкрито важливість читання художньої літератури та її вплив на світогляд людей. Висвітлено основні причини виникнення проблеми відсутності читацького інтересу в сучасних учнів, а також шляхи розв'язання даної проблеми в сучасному інформаційному суспільстві.

The article highlights the importance of reading and literature due to globalization processes in the modern world. The importance of reading fiction and its influence on people's outlook is revealed. The main causes of the problem of the lack of reading interest among modern students are highlighted, as well as ways to solve this problem in the modern information society.

Ключові слова: глобалізаційні процеси, читання, література, функції літератури, інформаційно-комунікаційні технології, мислення, компетентнісне навчання.

Globalization processes, reading, literature, functions of literature, information technology, thinking, competence training.

Сучасний світ швидко змінюється на наших очах.
Ми повинні не наздоганяти його, а визначати його рух власною думкою,
мораллю, волею. А без читання книжок це нікому не вдасться.

П. Коельйо

Багато подій, що відбуваються у наш час, свідчать про те, що людство дозріло для створення солідарного світового глобального співтовариства, але поки що важко малювати прогнози на завтра для людини і світу, та слід пам'ятати, що майбутнє – не те, що йде до нас, а те, до чого йдемо ми. Ми живемо уже в іншому часі, у новому вимірі, в умовах інформаційної культури, світових цінностей та підпорядкування процесам глобалізації.

Сучасний світ швидко змінюється й набуває нових ознак, яких не було ще в минулому столітті. Передусім сучасний світ є дуже інформаційним. Більшість із нас вільно користується Інтернетом, мобільними телефонами, iPhone, iPad, Skype тощо. Новітні засоби інформації визначають не тільки прогрес держави, а й успішність кожної особистості, її реалізацію в суспільстві. Тому тим, хто володіє інформацією, уміє її знаходити й користуватися нею, належить майбутнє. Однак не треба забувати про те, що серед різноманітних інформаційних потоків не можна втратити таке важливе духовне джерело, як художня література. Французький письменник XVIII ст. Вольтер зазначав, що «людина, яка не читає, розраховується за це своїм життям; нація, яка не читає, розраховується за це своєю історією».

Сучасний світ є також високотехнологічним. Люди XXI ст. розробляють і використовують новітні технології. Нині надзвичайно зростає значення моралі, особистого духовного вибору людини, від якої залежить, з якою метою – доброю чи злою – ці технології будуть застосовані. Від моралі нинішнього покоління буде залежати збереження всієї цивілізації та навколишнього середовища. А без художньої літератури неможливе формування моральних якостей людини та її ціннісних орієнтацій. Специфіку сучасного світу визначає й глобалізація. У XXI ст. відбуваються невпинні процеси відкриття кордонів,